

**פתרון בחינת הבגרות בהיסטוריה חלק ב'
מוגש על-ידי נעמי בלנק
מורה ברשת "יואל גבע"
מחברת הספר "לאומיות וציונות- ישראל והעמים
בשנים 1870-1939"**

פרק ראשון: בין שתי מלחמות העולם

נושא בחירה: ארה"ב

שאלה 5, סעיף א'

שני ביטויים לשגשוג ושפע:

- א. עלייה משמעותית ביותר בייצור התעשייתי לסוגיו השונים. התעשיות המובילות לא היו רק תעשיות נפט ופלדה, אלא החל ייצור המוני של מוצרי צריכה שהעלו את רמת חייו של האזרח הקטן: ייצור מכוניות, מכשירי טלפון, מוצרי פלסטיק ומוצרי חשמל ביתיים דוגמת מקלטי רדיו, מקרר, מכונת כביסה ושואב אבק. כל אלה נתנו דחיפה משמעותית לענפים נוספים הקשורים לתעשיית המכוניות: הפלדה, הגומי, הזכוכית והנפט. עלייה משמעותית החלה בסלילת כבישים וגשרים. כולם התפתחו באופן חסר תקדים וצברו רווחים. הפיתוח הטכנולוגי הגדיל את קצב הייצור, הביא ליעול בעבודה, ליעול בתהליכי יצור ולהקטנת עלויות הייצור.
- ב. ההשקעות בבורסה ועידודן של השקעות ספקולטיביות הפכו נפוצות. הבנקים עודדו את הציבור לקחת הלוואות לצורך השקעות בבורסה. רבים השקיעו בבורסה במטרה לעשות "כסף קל". ערך המניות בבורסה עלה בהדרגה ואפשר רווח בקלות יחסית וללא כל מאמץ. כולם השקיעו בבורסה: אנשי עסקים, מנהלי תאגידים ואזרחים פשוטים. הבורסה הפכה למעין קזינו לאומי והבטיחה רווחים קלים, כך בהדרגה נוצרו "חברות קש" שהבטיחו רווחים קלים ומהירים מבלי שיהיה לכך כל בסיס מציאותי.

שני ביטויים לשמרנות והסתגרות :

א. הקונגרס קיבל ב- 1919 את התיקון ה- 18 לחוקה- חוק היובש. החוק אסר על ייצור, מכירה ושתייה של משקאות חריפים בכל מדינות ארה"ב מטעמי מוסר ובריאות הציבור. התיקון ה- 18, גרם לפריחתו של שוק שחור של משקאות חריפים, המחירים האמירו והעולם התחתון- המאפיה- פרח. אנשי מאפיה כמו: אל קפונה עסקו בסחר בלתי חוקי של משקאות חריפים וכוחם הלך והתעצם. המשטרה ערכה מצוד אחר משקאות חריפים ואחרי הסוחרים בהם ופשטה על בארים ומועדונים. האלימות והפשע גאו על רקע זה.

ב. ההגירה לארה"ב הוגבלה בחוקי קוויטה הוגבלה מכסת ההגירה לארה"ב. חל איסור כמעט מחלט על הגירת אנשים שאינם לבנים, אנגלוסקסים ופרוטסטנטים. הוגבלה כניסתם של מהגרים מארצות אירופה הדרומית ואירופה המזרחית לארה"ב. המהגרים ממדינות אלה היו בעיקר קתולים ויהודים. החוק גם הגביל הגירה ממזרח אסיה. ארה"ב, למעשה, מפסיקה להיות ארץ קולטת הגירה.

שאלה 5, סעיף ב'

המאפיין את התנועה הציונית בארה"ב:

א. ציונות אתנית- מקומית-
הלאום האמריקאי כולל תרבויות אתניות שונות, התורמת ומעשירות כל אחת בדרכה את הלאום האמריקאי. מכאן, פיתוחה של תרבות אתנית אינו עומד בסתירה ללאומיות האמריקאית אלא מעשיר אותה.
הרעיון הציוני מהווה השלמה לדמוקרטיה האמריקאית ותומך בה. קיימת זהות רעיונית בין אמריקניות לציונות.
מטרת הציונות להיות יהודי טוב יותר בארצות הברית! "כדי להיות אמריקנים טובים, עלינו להיות יהודים טובים יותר, וכדי להיות יהודים טובים יותר, עלינו להפוך לציונים!" הציונות אמצעי נוסף להתערות בחברה הרב-אתנית, הרב-תרבותית האמריקנית.

ב. אי שלילת הגלות-

הציונות האמריקאית, בניגוד לציונות האירופאית, אינה שוללת את הגלות. היא לא נובעת מאנטישמיות או מאכזבה מהחברה הסובבת אלא להפך, היא תמיד שאפה להשתלב בחברת הרוב האמריקנית. הציונות האמריקאית גם לא מאסה ביהדות כפי שמאסו בה חברי התנועות הסוציאליסטיות באירופה להיפך, היהדות הייתה יקרה לליבה והיא שאפה לממש אותה. הציונות אירופאית שללה את הגולה ושאפה ליצור בא"י את היהודי החדש, להשתחרר מהסממנים הגלותיים וליצור תרבות עברית חדשה מנותקת מכישלונות העבר היהודי הגלותי. הציונות האמריקאית, לעומת זאת, הדגישה את ההישגים בגולה, את קשרי הגומלין עם החברה האמריקאית. הישגיהם ראוי שיהוו מודל לחיקוי ע"י יהודים בעולם ובכללם היהודים בא"י.

ג. ציונות שאינה מגשימה -

הציונות האמריקאית אינה ציונות מגשימה המחייבת עלייה לא"י. שכן, ארה"ב היא מולדת של קבע. ציונות מגשימה תתקיים רק לאלה שירצו בכך! הציונות האירופאית טענה כי הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל הוא המרכז וכל השאר פריפריה. המעשה הציוני החשוב ביותר הוא לעלות לא"י ולחיות במרכז ציוני זה. הציונים האמריקאים יצרו דגם חדש "צומת אחד בתוך הרשת", לפיו מדינת ישראל היא אחד הצמתים, אמנם צומת משמעותי ביותר, מרכז רוחני חשוב ומשמעותי אך, יחד עם זאת, צומת אחד בתוך רשת של מרכזים יהודיים. כולם בעלי חשיבות כשאינן מרכז אחד חשוב מהאחרים. מתקיים צירוף בין כולם כשהאחד אינו יכול להתקיים ללא האחר.

ד. ציונות מסייעת-

ציונות המסייעת בבנייתו של הבית הלאומי היהודי בא"י באמצעות איסוף כספים ופעילות התנדבותית הכוללת תמיכה כלכלית, פוליטית ומוראלית ביישוב העברי בא"י. בנוסף, הציונות האמריקאית פעלה לחיזוק התודעה הלאומית היהודית בקרב יהודי ארה"ב.

שאלה 6, סעיף א'

מיד לאחר פרוץ המשבר המשיך הובר לדבוק במדיניותו וסירב לקבל פתרונות שלא עלו בקנה אחד עם אמונותיו. הוא המשיך לדבוק בליברליזם הקלאסי, במדיניות "הלייסה פייר" -

במינימום התערבות של הממשל בכלכלה, ביזמה פרטית ותחרות חופשית, באינדיבידואליזם האמריקני והתנגד בכל תוקף לתת סעד לנזקקים. הובר האמין כי המשבר זמני וכי הוא יחלוף במהרה- הקפיטליזם בסופו של דבר ינצח. כך, מפעלים שיכלו להמשיך לייצר ייצרו, עודפי הייצור גדלו, כוח הקניה של הציבור המשיך לרדת, המחירים המשיכו לרדת ומפעלים המשיכו להתמוטט.

למרות השקפותיו נקט הובר בכמה דרכים לשיפור המצב:

- א. יזם עבודות ציבוריות (בניית גשרים, סלילת כבישים, ניקוי חופים ועוד). בפרויקטים אלה הועסקו מובטלים רבים במטרה לצמצם את מעגל האבטלה.
 - ב. הממשלה נתנה הלוואות לחקלאים ורכשה מהם ייבול. צעדים אלה לא לוו בצמצום ובפיקוח על הייצור לכן, העודפים המשיכו להצטבר, המחירים ירדו, יבול נוסף הושמד ובקרוב החקלאים נמשכה ההתמוטטות.
- הובר נכשל בפתרון המשבר והעם האמריקני "גמל" לו בהחלפת השלטון ב-1932 ובבחירתו של פרנקלין ד' רוזוולט, מועמד המפלגה הדמוקרטית, לנשיא ארה"ב.

שאלה 6, סעיף ב'

מייסדי התנועה הרפורמית הגיעו בעיקר מגרמניה והגדירו את עצמם כעדה דתית אך לא לאומית. הם ראו בארה"ב את ארצם ושאפו להשתלב בחברה האמריקאית תוך שמירה על תוכנה של הדת היהודית והתאמתה למציאות משתנה. הם ראו את ארה"ב כביתם והתייחסו לעצמם כאמריקאים לכל דבר. לכן, לא שאפו לשיבת ציון והוציאו משפת התפילה את המילים ציון וירושלים. הרפורמים לא השתמשו במושגים כמו: בית המקדש, משיח, תחיית המתים, שכר ועונש. התנועה הרפורמית תומכת בשינויים בקיום המצוות, במנהגים ובמוסדות יהודיים בהתאם לנסיבות משתנות ובהתאם לרוח התקופה. היא אינה מתייחסת לגאולה,

לימות המשיח כגאולה לאומית של עם ישראל בא"י אלא, מדגישה ערכים

אוניברסאליים של עם ישראל גם בתפוצות.

הרפורמים שינו את נוסח התפילה ואת המצוות בהתאם ליחסם לגולה ולגאולה. הם גם שינו את המסגרת הדתית בבית הכנסת: הידור בתי התפילה, שימוש בלשון האנגלית בתפילה, שילוב מוסיקה של כלי נגינה בתפילה, ישיבה משותפת של גברים ונשים, שיתוף נשים בתפילה כולל עלייה לתורה.

בין שתי מלחמות העולם חל שינוי משמעותי בקרב ההנהגה והקהילה היהודית הרפורמית בארה"ב. התנועה הרפורמית התבססה לא רק על דור המייסדים הגרמני אלא גם על יוצאי מזרח אירופה. ברעיונותיה חלו שינויים שנבעו ממספר גורמים:

- מהתחזקותה של התנועה הציונית בא"י והתפתחותו של הבית הלאומי היהודי
- מהמאורעות האנטישמיים באירופה.
- דור הבנים התבולל, רבו נישואי התערובת ורבים החלו לעשות מעין חשבון נפש כדי להתמודד עם המצב החדש שנוצר.

המנהיגות הרפורמית בתקופה זאת ממתנת את עמדותיה בשאלות לאומיות ומביאה לשינוי בעמדות בתחומים דתיים ופוליטיים מרכזיים באמצעות מצעה החדש "מצע קולומבוס"

מ-1937: היחס למסורת היהודית התחלף ביחס אוהד המדגיש את חשיבות המסורת להמשך קיומו של העם היהודי. שמירת המסורת כללה שמירת שבת, חגים ושימוש בשפה העברית יחד עם השפה האנגלית כשפת פולחן ושפת חינוך. המגמה האנטי לאומית והאנטי ציונית הותיקה הוחלפה בתמיכה בבניין הבית הלאומי הציוני בארץ ישראל לא רק כמקום מקלט ליהודים נרדפים אלא גם כמרכז רוחני ותרבותי.

פרק שני: גרמניה בימי הרייך השלישי, מלחמת העולם השנייה והשואה

שאלה 9, סעיף א'

העיקרון באידיאולוגיה שבא לידי ביטוי בקטע הוא: עליונות המנהיג. המדינה הארית היא מדינה טהורה, מדינה פולקיסטית המושתתת על טוהר הגזע ועל טוהר הדם. הפרט יהיה נכון להקריב את חייו למען המדינה שכן המדינה היא נצחית והוא, לעומת זאת, בן חלוף. ללא המדינה אין ליחיד קיום, המדינה נותנת לפרט כוח וכבוד ולמענה עליו להקריב את מיטב כוחותיו וכישוריו. בראש המדינה עומד **המנהיג- הפיהרר** שאינו כפוף לחוק כל שהוא. דבריו הם אמת מחלטת, רצונותיו וצוויו מחלטים וחובה לציית להם. אין לערער על דבריו של המנהיג או על דרכו שכן, המנהיג עליון בתכונותיו וכישוריו. הוא בעל הסמכויות החשובות במדינה ולכן נמצא מעל החוק. תפקידו לקבוע את החוק ולהוציא אל הפועל. המנהיג מבטא את רצון העם ופועל להגשמת "סדר עולמי חדש". המנהיג פועל למען המדינה, למען העם ומשקף את ייעודו ההיסטורי של הגזע הארי. לכן, הוא אינו רק מנהיג גרמניה אלא גם מנהיג העולם כולו.

שאלה 9, סעיף ב'

הפעולות שנקטו הנאצים לבניית המשטר:

א. "חוק ההסמכה – החוק לביטול מצוקתם של העם והמדינה". חוק ההסמכה הוציא את סמכויות החקיקה מידי הרייכסטאג הגרמני והסמיך את ממשלתו של היטלר לחוקק חוקים ללא השתתפות הרייכסטאג. הנימוק לתהליך זה היה: שעת חירום בגרמניה מחייבת ריכוז סמכויות. החוקים יכולים לסתור את חוקת הרפובליקה הווימארית. החוקים שיחוקקו ע"י הממשלה יעובדו ע"י היטלר ויפורסמו בספר החוקים של הרייך הגרמני. סמכות החקיקה הועברה להיטלר וכך, למעשה, בוטלה סופית חוקת ויימאר ובוטלה שיטת השלטון הפרלמנטארית המקיימת חלוקה של סמכויות שלטון בין שלוש רשויות שונות. הפיהרר הוא מעל החוק והחוקה, הוא קובע את החוק ואינו כפוף לו! חוק ההסמכה אושר ברייכסטאג ברוב עצום. הקומוניסטים לא השתתפו בהצבעה ומפלגות אחרות נטו להאמין כי החוק יופעל ע"י היטלר תוך התייעצות עם הנשיא. חוק ההסמכה אפשר להיטלר לחוקק חוקים רבים המחזקים את הדיקטטורה הנאצית.

ב. כעבור שלושה חודשים פורסם חוק המתיר קיומה של מפלגה אחת- היא המפלגה הנאצית! הקומוניסטים היו הראשונים שהוצאו מחוץ לחוק ובעקבותיהם פוזרו כל שאר המפלגות. בנובמבר 1933 כשהתקיימו בחירות בגרמניה החרו אזרחי גרמניה עבור מפלגה אחת בלבד – המפלגה הנאצית. ברייכסטאג הגרמני היו 661 צירים (מושבבים) כולם של חברי המפלגה הנאצית.

שאלה 10, סעיף א'

המחלוקת ביחס לפתיחת החזית השנייה :
בוועידת קזבלנקה נפגשו שלושה מנהיגים : סטאלין , רוזוולט וצ'רצ'יל. סטאלין שאף ולחץ לפתיחת חזית שנייה כדי להקל את הלחץ על הצבא האדום הנלחם לבדו בצבא הגרמני באירופה מאז 1941. וכך לאלץ את גרמניה להפנות כוחות אל תוך אירופה. מדינות המערב תמכו עקרונית בדרישות סטאלין אך לא מיהרו לפתוח חזית נוספת וזאת בשל הטיעונים הבאים :

1. טענו כי פתיחת חזית שנייה מחייבת הכנות קפדניות וממושכות.
2. הוויכוח התמקד בשאלת העיתוי והמיקום : עיתוי מוקדם עלול לתבוע קורבנות גדולים מידי.
3. הצבא האמריקאי מעורב במלחמה קשה נגד יפן ודעת הקהל האמריקנית הייתה נתונה למלחמה זו.
4. חשש מהתקדמות בריה"מ למערב אירופה והתפשטות הקומוניזם- "הסכנה האדומה". וכן, הרצון להביא לשחיקה הדדית סובייטית- גרמנית.

שאלה 10, סעיף ב'

עמדת ארה"ב :
בעקבות גל הידיעות ביחס להשמדת יהודי אירופה פורסמה בדצמבר 1942 הצהרה משותפת המגנה את ההשמדה ונחושה להעניש את האחראים לפשעים נגד העם היהודי. פעולות ממשיות לא בוצעו.
התקבלה החלטה לדון בבעיה ולתאם דרכי תגובה אך מבלי לצמצם את הדיון לטיפול בקרבנות ובפליטים היהודים בלבד.
באפריל 1943 כונסה ועידת ברמודה בשיתוף נציגים מארה"ב ובריטניה. אף ארגון יהודי לא היה שותף בוועידה וכל ההצעות שהוגשו מטעם ארגונים יהודיים לבאי הוועידה נדחו כמבטאות עמדות קיצוניות העלולות לסכן את המאמץ המלחמתי

הכולל...בוועידה הוחלט להימנע מפעולות מיוחדות להצלת יהודים תוך שימוש בנימוקים הבאים:

1. ההצלה האמיתית תושג רק באמצעות ניצחון על הנאצים.
2. אין לעסוק בפעולות שעלולות לעכב את הניצחון.
3. אין מנהלים מו"מ עם השטן הנאצי.
4. אין להבליט פעולות מיוחדות להצלת יהודים כדי לא לחזק את הטיעונים האנטישמיים שהיהודים הם המנהלים את המלחמה.

משתתפי הוועידה דנו למעשה רק בפליטים שיצאו מגרמניה ונמצאו במדינות הניטרליות- רק קצתם של פליטים אלה היו יהודים. המלצות הוועידה היו: להקל על סבלם של "פליטים בני כל הגזעים והלאומים..." היהודים לא הוזכרו באופן מפורש.

רק בתחילת 1944 וביזמתו של הנשיא רוזוולט בארה"ב הוקם "הוועד לענייני פליטים". לוועד הוענקו סמכויות רחבות ונאמר כי כל הכפופים לממשל האמריקאי יוכלו לסייע לו בפעילותו. למעשה, קיבל הוועד סיוע בעיקר ממשרד האוצר בראשות מורגנטאו. משרד החוץ הערים קשיים על פעילותו ובנוסף חסרו לוועד אמצעים כספיים אך למרות זאת פעולות ההצלה היו נרחבות: הצלת חלק מיהודי הונגריה, הצלת פליטים יהודים מאיטליה, לחצים על הפסקת הגירושים והעברת יהודים ממדינות אויב לאזורים בטוחים.

דחיית ההצעה להפציץ את אושוויץ מסיבות צבאיות טכניות. אושוויץ, נאמר, נמצאת מחוץ לטווח הטיסה של מטוסי בעלות הברית, אי אפשר לדייק ולהפציץ את תאי הגזים בלי לפגוע באסירים, אסור להסיט את המאמץ המלחמתי העיקרי של המלחמה לאפיקים משניים.

שאלה 11, סעיף א'

עם הפלישה לבריה"מ החלו הנאצים בביצוע ההשמדה ההמונית של היהודים:

1. היהודים נתפסו כיוצרי הבולשביזם. חיסול הבולשביזם חייב להיות כרוך בחיסול היהודים. הריחוק הגיאוגרפי מהמולדת ויחס הבוז כלפי העמים הסלאביים הנחותים גרמו לתחושה כי אין צורך להתחשב בדעת הקהל.
2. לאחר כיבוש מזרח אירופה ע"י גרמניה הנאצית יהיה על הנאצים לטפל במספר רב של יהודים. הפתרונות הקודמים שהוצעו ובוצעו לא התאימו ולכן על הנאצים להחליט על פתרון קיצוני מקודמיו שיתמודד עם הבעיה היהודית.

3. כיבוש בריה"מ הוביל לארגון מערך כוחות מיוחד שתפקידו לעסוק בטיהור השטחים הכבושים מאויביו האידיאולוגיים של הרייך הגרמני. הוקמו 4 יחידות של אייזנצגרופן הכפופות ישירות ל-S.S. והתלוו ליחידות הצבא הגרמני. יחידות אלה היו ממונות גם על תחילת ביצוע ההשמדה ההמונית.

שאלה 11, סעיף ב'

מטרות כינוס ועידת ואנזה :

1. לתאם בין כל הגופים שייקחו חלק ב"פתרון הסופי"- לקבוע דרכים להבאת היהודים מכל שטחי הכיבוש למחנות ההשמדה. ההשמדה חייבה תאום בין הגופים השונים ולוח זמנים קבוע מראש, בירור שאלות משפטיות ודרכי חיסול היהודים.

2. עצם הכינוס של נציגי המשרדים השונים ברייך השלישי נועד לרתום את הרשויות הללו למשימה המרכזית של הרייך ולקדם שיתוף פעולה מלא ביניהם.

3. לקבוע מי יפסוק במקרה של חילוקי דעות בין הרשויות השונות שהשתתפו בביצוע "הפתרון הסופי".

פרוטוקול הועידה מציין את הדרכים להשמדת היהודים ומלמד על הטוטליות שמאפיינת את תוכנית הכחדת היהודים.

היידריך הודיע למשתתפים שלשאלה היהודית אין גבולות גיאוגרפים צריך לרכז אותם בכל מקום שהם נמצאים באירופה ולשלוח אותם למזרח. היידריך מציין שלא קיימת יותר אפשרות של הגירת יהודים האפשרות היחידה הקיימת היא העברתם למזרח. היידריך נקב במספר היהודים שהפתרון הסופי יחול עליהם ומנה סה"כ 11 מיליון יהודים.

שאלה 12, סעיף א'

דנמרק :

באפריל 1940 כבשו הנאצים את דנמרק. בשנים הראשונות לאחר הכיבוש לא השתנה מצב היהודים בדנמרק, שלא כמו הארצות הכבושות האחרות. הדנים הגיעו להסכם עם הגרמנים שכלל את היהודים. לפיו, יוכלו הדנים להמשיך לחיות את חייהם באופן דמוקרטי ללא פגיעה ביהודים. השינוי התרחש ב- 1943 בעקבות הניצחונות של בעלות הברית. בדנמרק התגברו פעולות ההתנגדות למשטר הנאצי. הממשלה הדנית סירבה לקבל את דרישות הגרמנים והתפטרה. הגרמנים החלו

בגירוש יהודי דנמרק. הדנים התנגדו ולבסוף גורשו רק כ- 500 יהודים לטריזינשטאט.

שאלה 12, סעיף ב'

ניסיון להצלת יהודים: הממשלה הדנית התפטרה מאחר ולא רצתה לשתף פעולה עם המדיניות הנאצית. כשהחלו הגירושים העבירו הדנים את היהודים באמצעות סירות דייגים לשוודיה וכך הצילו את רובם.

שאלה 13, סעיף א'

ערב מלחמת העולם השנייה נסוגה בריטניה מכל מחויבות לתנועה הציונית ונהגה במדיניות פרו-ערבית ברורה. מדיניות זו באה לידי ביטוי בספר הלבן השלישי של מקדונלד שבו מתחייבת בריטניה לסייע בהקמת מדינה ערבית שבה יהיה מיעוט יהודי. כשפרצה המלחמה הישוב היהודי היה בדילמה: היה ברור כי בריטניה היא המדינה היחידה באירופה המסוגלת לבלום את גרמניה הנאצית. ולכן, פגיעה בבריטניה רק תחליש אותה במאבק נגד הנאצים שהם גם אויביו של העם היהודי. על רקע זה מגדיר דוד בן-גוריון את המדיניות של הישוב היהודי ושל התנועה הציונית: עלינו לעזור לאנגליה במלחמה כאילו לא היה ספר לבן ועלינו לעמוד נגד הספר הלבן כאילו לא הייתה מלחמה.

דוגמה לשיתוף פעולה: הקמת הפלמ"ח

יחידה יהודית מיוחדת שתפקידה: לוחמה פרטיזנית בכוחות הגרמניים במידה והם יכנסו לא"י. הפלמ"ח לא הוקם ככוח הגנה שיגרת-מקומי אלא, ככוח ארצי העומד לרשות ההגנה לתפקידים מיוחדים בארץ ומחוצה לה. כוח מאומן כהלכה בדרכי לחימה המסוגל לבצע פעולות של יחידים או יחידות המסוגלים לנוע במהירות ממקום למקום. הפלמ"ח קיבל ציוד מידי הבריטים ואומן בלוחמה זעירה ובחבלה ע"י הבריטים. בתוכו הוקמו כ- 9 יחידות מיוחדות וביניהן:

1. היחידה הערבית שאנשיה היו מסתערבים שעסקו בעיקר בפעולות ריגול ומודיעין.
 2. המחלקה הגרמנית שנועדה לבצע פעולות מודיעין וחבלה בקווי האויב.
 3. יחידה ימית- הפלי"ם.
 4. יחידה שנועדה להכשיר צנחנים.
- המשימה הראשונה שהוטלה על הפלמ"ח מייד עם הקמתו הייתה פיצוץ בת הזיקוק בטריפולי שבצפון לבנון.

פעולה נוספת הייתה פעולת מודיעין ערב הפלישה הבריטית לסוריה.

דוגמה למאבק בבריטים : תחום ההתיישבות

הקרן הקיימת הגדילה את רכישת האדמות באופן ניכר ורכשה בשנות המלחמה כ- 340,000 דונם לעומת 470,000 דונם שנרכשו במשך 38 שנות קיומה. הקרקעות שנרכשו חיזקו את ההתיישבות היהודית בא"י בשטחים קיימים ובשטחים חדשים שבהם לא הייתה התיישבות עד כה. חלק גדול מההתיישבות החדשה הופנה לאזור הנגב שם ניקנו קרקעות מידי הבדווים. לבריטים לא הייתה כל אפשרות לעקוב אחר רכישת הקרקעות ואכן הישוב היהודי ניצל זאת. אזורים נוספים שיושבו היו הרי יהודה (כפר עציון) והדרך לירושלים (קבוצת גזר), אזור עמק החולה (כפר בלום וכפר סאלד) והגליל (מצובה).

שאלה 13, סעיף ב'

הקשיים שהיו לישוב היהודי בסיוע ליהודי אירופה בתקופת השואה :

- א. היישוב נתון תחת שלטון מנדטורי ואינו עצמאי בפעולותיו. השלטון המנדטורי הקפיד על מדיניותו הנוקשה כלפי עליית יהודים וגם אם הצליח להציל יהודים התקשה להכניסם ארצה.
- ב. האמצעים הכלכליים היו מעטים והישוב קטן במספר חבריו.
- ג. הישוב טרוד בבעיות קיומיות : חשש מפלישה גרמנית לפני קרב "אל עלמיין" וכן, המדיניות הבריטית כפי שבאה לידי ביטוי ב"ספר הלבן" הייתה נוקשה ולא אפשרה פעולה חופשית לסיוע והצלה.

פרק שלישי - אפשרות א'

נושא הרחבה : נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים 1945 - 1950

שאלה 14, סעיף א'

צ'רצ'יל התכוון לעימות בינגושי המתפתח בין שתי המעצמות הגדולות המחלק את אירופה לשניים וקובע חיץ- "מסך ברזל" ביניהן. "מסך ברזל" נועד לחסום כל קשר והשפעה בין שני הגושים. וינסטון צ'רצ'יל התייחס למדיניות ההסתגרות של בריה"מ ולגוש הקומוניסטי שיצרה. צ'רצ'יל הזהיר מפני הסכנה הסובייטית ומפני כוונותיה של בריה"מ להתפשט מערבה. הוא טען כי נוצר מסך ברזל, אטום, בלתי חדיר החוצץ בין המדינות הדמוקרטיות לבין המדינות הקומוניסטיות. הוא נועד

לחסום את מזרח אירופה בפני חדירת תרבות, כלכלה ורעיונות מערביים וכל למנוע כל השפעה מערבית על המתרחש במדינות מזרח אירופה הקומוניסטיות.

הגורמים שהובילו למצב זה :

א. מעמדן של שתי המעצמות בריה"מ וארה"ב לאחר מלחמת העולם השנייה שמה קץ למשטרים הטוטאליטאריים. מעצמות הציר התמוטטו, אדמתן נכבשה ע"י מעצמות זרות ומנגנוני המשטר במדינות אלה התפרקו. בארצות מזרח אירופה שלט הצבא האדום (צבאה של בריה"מ) ובמערב אירופה שלטו כוחות צבא בריטיים, צרפתים ואמריקאים. במזרח הרחוק התמוטטה האימפריה היפאנית ושטחיה נכבשו ע"י כוחות הצבא האדום וע"י כוחות אמריקאים.

אירופה הפסידה למעשה את מעמד הבכורה שהיה לה ומעצמות מסורתיות כמו: בריטניה, צרפת וגרמניה פינו את מקומן למעצמות חדשות: בריה"מ וארה"ב. בריה"מ הרחיבה את שטחי השפעתה הן במזרח הרחוק, על חשבון שטחי האימפריה היפאנית והן במזרח אירופה עד ברלין שבגרמניה. הסובייטיזציה של מזרח אירופה שנתפסה כהגנה ע"י בריה"מ וכצעד של תוקפנות מצד ארה"ב.

גם ארה"ב עברה שינוי משמעותי: מדיניות הבדלנות הגיעה לקיצה והחל עידן של מעורבות אמריקנית בנעשה בעולם. האמריקאים ראו את עצמם כאחראים לעולם, לביטחוננו וחוסנו הכלכלי והמדיני... ארה"ב התעשרה במהלך המלחמה והפכה למעצמה חזקה גם במובן הכלכלי. בנוסף, האמריקאים ערכו ניסוי מוצלח בפצצת האטום. ניסוי זה הקנה לה מעמד של מעצמה צבאית ולא רק כלכלית.

בין שתי המעצמות החלה להתפתח "מלחמה קרה" שמשמעותה יריבות על מקום ראשון בדירוג המעצמה החזקה בעולם...

ב. ניגודים האידיאולוגיים בין שתי המעצמות בתחומים הבאים :

בתחום האידיאולוגי- מאבק בין השקפת עולם דמוקרטית- ליברלית המבוססת על החופש להביע דעות ולבקר את השלטון לבין השקפת עולם של דיקטטורה טוטליטרית שאינה מקבלת את חפש הביטוי ואינה סובלת כל בקורת נגד השלטון.

בתחום הכלכלי- עימות בין משק קפיטליסטי המבוסס על יזמה פרטית לבין משק קומוניסטי המבוסס על כלכלה קולקטיביסטית המכוונת ע"י השלטון. בתחום הפוליטי- עימות בין דמוקרטיה המבוססת על חפש הביטוי והבחירה ובין דיקטטורה נוסח סטאלין שאינה מאפשרת חפש ביטוי ובחירה...

שאלה 14, סעיף ב'

לאחר פרסום דוקטרינת טרומן פורסמה "תוכנית מרשל" - תוכנית לסיוע כלכלי ולשיקום המצב הכלכלי של מדינות אירופה. ההנחה האמריקנית הייתה כי שיקום כלכלי ויציבות כלכלית יובילו ליציבות פוליטית ולביסוס הדמוקרטיה לכן, יש לפעול במהרה בבעיות האבטלה ולהבטיח רמת חיים גבוהה למדינות שניזוקו במהלך המלחמה. אי יציבות כלכלית עלולה לגרום פעם נוספת להתחזקותם של גורמים קיצוניים ובעיקר גורמים קומוניסטים. ארה"ב מציעה סיוע ממשי בשיקום כלכלי של מדינות מזרח ומערב אירופה.

תגובת המערב הייתה חיובית ובתוך כ- 4 שנים הזרימה ארה"ב לאירופה כ - 12 מיליארד דולר. אירופה הרחיבה את תלותה בארה"ב אך יחד עם זאת השתקמה במהרה.

במזרח אירופה החליטו שתי מדינות: פולין וצ'כוסלובקיה להיענות בחיוב להצעה האמריקאית ולקבל סיוע כלכלי. בלחצה של בריה"מ שטענה כי היא רואה בצעד זה צעד תוקפני המכוון כלפיה - נכנעו וויתרו על סיוע כלכלי חיוני מצד ארה"ב. רק יוגוסלביה שמרה על עצמאותה והסכימה לקבל סיוע למרות מחאותיה של בריה"מ.

שאלה 15, סעיף א'

ההחלטה לצאת למאבק הקיפה את הישוב היהודי כולו. ההתלבטות הגדולה הייתה ביחס לאופיו של המאבק. האם לקיים מאבק צמוד או רצוף?
האצ"ל והלח"י תמכו ב'מאבק רצוף' שמשמעותו מלחמה בלתי פוסקת בבריטים בכל האמצעים העומדים לרשותם.

ההגנה תמכה ב'מאבק צמוד' שלא יורחב לכלל מלחמה. מדיניות זו נמנעה מהגדרת המאבק כמלחמה – כמאבק טוטאלי והעדיפה להגדיר את המאבק כמאבק הצמוד למדיניות הציונית כפי שהוחלט עליה במוסדות הלאומיים. המאבק יהיה בעל הישגים פוליטיים מוגדרים ויתמקד בעלייה והתיישבות יהודית.

שאלה 15, סעיף ב'

הטיעונים בעד "מאבק רצוף":
ההנחה הייתה כי אין כל סיכוי להידברות עם בריטניה ולכן, יש לצאת מאבק שיכביד על בריטניה צבאית וכלכלית. המלחמה, טען מנחם בגין מפקד האצ"ל היא מלחמת שחרור משלטון ברוטאלי שמטרתו שיעבוד! לכן, אין טעם להתדיין איתו אלא יש להפילו בכוח הזרוע. יש לפתוח בהתקפה בלתי פוסקת, שתפגע באויב,

תכביד על שהותו, תכביד עליו כלכלית ותוציא מידיו את השליטה על א"י... דרכינו,
אמר מנחם בגין, היא דרכם של החשמונאים הנלחמים לעצמאות ואין דרך אחרת....

הטיעונים בעד "מאבק צמוד":

בקרב תומכי גישה זו נוצר חשש כי תיגרם הקצנה מצד הבריטים אם ינוהל מאבק
אלים. ההקצנה עלולה להביא לעימות ישיר עם בריטניה שתסכן את המפעל הציוני.

שאלה 16, סעיף א'

הקשיים שהיו למדינת ישראל בלחימה נגד צבאות ערב עד להפוגה הראשונה:

1. מאבק נגד צבאות ערב: מצרים, ירדן, סוריה, עיראק ולבנון. צ.ה.ל. מנהל
מאבק לבלימת הכוחות הפולשים במספר חזיתות בו זמנית.
2. בהשוואה לערבים היה הישוב היהודי נחות במשאבי כוח אדם. צבא הלוחמים
היה צעיר, חלקו יצא זה עתה מהמחתרת ולא היה רגיל למסגרת צבאית
סדירה.
3. בהשוואה לערבים היה הישוב נחות מבחינת ציוד ונשק. ישובים יהודים נאלצו
לעמוד בהתקפות ארטילריות והתקפות מטוסים.

שאלה 16, סעיף ב'

ההישגים של צ.ה.ל. בקרבות עשרת הימים:

בחזיתות הסורית, העיראקית והמצרית נמשכו קרבות הבלימה שנועדו לרתק
צבאות אלה למקומם ולערער את מערך הלוחמה שלהם. המטכ"ל החליט לרכז את
הלחימה החזית הצפונית נגד צבא קאוקג'י ובחזית המרכזית נגד הלגיון הערבי.
בחזית הצפון נערך מבצע דקל ו"צבא ההצלה" הובס מהעמקים ומהגליל המערבי.
בחזית המרכז נערך מבצע "דני" שמטרותיו היו להרחיק את איום הלגיון מת"א
ולהרחיב את הפרוזדור לירושלים ולהקל את הלחץ מעל ירושלים. המטרות הושגו
חלקית אך הדרך לירושלים לא נפתחה.

יחידת גישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל בשנות ה-50 ו ה-60

שאלה 17

הקשיים בתהליך הקליטה:

א. הקשיים האובייקטיביים של מדינה צעירה שמספר הנקלטים בה היה גדול ממספר הקולטים ושסבלה ממחסור באמצעים, הכבידו על מציאת פתרונות מזון, דיור ותעסוקה הולמים. שנים אלה התאפיינו במחסור חמור במזון: קשה היה לייצר כמויות גדולות של מזון או לקנותן מחמת העדר תקציב. לכן הוחלט על מדיניות "צנע" שתאפשר מוצרי מזון בסיסיים לכל האוכלוסייה בצורה שווה. בעיית הדיור הייתה חמורה במיוחד ולכן הוחלט על הקמת "מעברות"- שיכונים זמניים שבהם יתגוררו העולים באוהלים, פחונים ו/או צריפים ויעבדו בעבודות דחק, תוך קבלת סיוע מהמדינה עד אשר יגיעו לשיכון קבע.

התנאים במעברות היו קשים: צפיפות, תנאי היגיינה ירודים. כדי לקבל מזון ותעסוקה נאלצו העולים לעמוד שעות ארוכות בתור- עובדה זו רק הגבירה את התסכול והמרירות. שירותי הבריאות וחינוך היו מצומצמים יחסית ושיקפו את התנאים הקשים במעברות. בשנות ה-50 הוחל בחיסול איטי של המעברות.

ב. קיומם של סטריאוטיפים על יהודי ארצות האסלאם, בקרב חלק מהציבור בישראל, בקרב ההנהגה ובקרב חלק מהעוסקים בתהליך הקליטה. היו שטענו בהכללה כי זוהי עלייה פרימיטיבית, חסרת השכלה, מסורתית שתשנה את פניה של החברה הישראלית ואת אופייה החילוני, מודרני וסוציאליסטי. דעות אלה פגעו ביהודים יוצאי ארצות האסלאם והגבירו את תחושת הזעם והתסכול. כך, נוצרה "ישראל הראשונה", ותיקה, אשכנזית המבוססת על תרבות אירופאית ו"ישראל השנייה"- עולים מארצות האסלאם, בעלי תרבות מזרחית, מובטלים ברובם שחשו קיפוח ואפליה. הפער ביניהן הלך וגבר... חשוב לציין כי מוסדות המדינה לא ראו בחשש זה גורם מעכב לעלייה. ההוכחה נמצאת בארגון עלייתם המיידית של יהודי מרוקו ברגע שנשקפה סכנה לחייהם.

שאלה 18

הסיבות שהניעו את ישראל להצטרף למלחמת סיני :

1. שיקולים ביטחוניים בעיקר לאור התחזקותו של נאצר בעולם הערבי ולאור הצעדים שנקט לגיבוש העולם הערבי נגד ישראל. כמו כן, ההתקרבות לבריה"מ הובילה להתחמשותה של מצרים. בתנאים אלה חששה מדינת ישראל לקיומה.
2. נוצרה שותפות אינטרסים בין בריטניה, צרפת וישראל. מצרים הלאימה את תעלת סואץ. צעד זה הוביל לתיאום בין שלושת המדינות למהלך צבאי משותף שבו ישראל לא נלחמת לבדה אלא זוכה לגיבוי צבאי מצד שתי מעצמות נוספות. הסיכון לישראל נראה מצומצם בתנאים אלה. יש לציין כי בן גוריון לא רצה להסתכן במלחמה במצרים ללא בעל ברית בעל עצמה צבאית.

שאלה 19

תוצאות והשפעות של מלחמת יום הכיפורים על מדינת ישראל:

1. מחיר המלחמה בישראל היה כבד ביותר: 2,656 הרוגים, 7,251 פצועים, 301 שבויים, עשרות נעדרים. אבדות כבדות במטוסים וטנקים, וכן מחיר כלכלי כבד ביותר. בישראל ההתמודדות עם השכול הייתה קשה ביותר. הטיפול בנושא השבויים והנעדרים הפך מרכזי בציבור הישראלי. מרכז מיוחד לאיתור שבויים ונעדרים פועל במשך שנים כדי להתחקות אחר גורלם של הנעדרים. עקב המחיר הכבד של המלחמה גברה תלותה של ישראל בסיוע צבאי, כלכלי ודיפלומטי מארה"ב.
2. תחושת הביטחון והאופוריה שאפיינה את ישראל לאחר מלחמת ששת הימים התחלפה בתחושה כבדה של חוסר אמון בתפיסה הביטחונית ובמנהיגיה של המדינה. וביניהם בשר הביטחון משה דיין. לצורך בדיקת האירועים הוקמה ועדת חקירה ממלכתית- ועדת אגרנט. הועדה בדקה את מחדלי המלחמה והפנתה חיצי ביקורת נגד הדרג הצבאי: נגד הרמטכ"ל רא"ל דוד אלעזר שנאלץ להתפטר ונגד שורה ארוכה של קציני מודיעין וקצינים בפיקוד הדרום. רבים מהקצינים הבכירים הודחו מתפקידם.

פרק רביעי – אפשרות ב'

יחידת גישור

שאלה 20

הגורמים שהביאו לסיום המנדט הבריטי בא"י:

1. בריטניה נאלצת לתאם את מדיניותה עם ארה"ב מאחר ומעמדה כמעצמה דעך. היא נקלעה למבוי סתום מאחר ושאיפתה לקבל סיוע מארה"ב נתקלה בהתנגדות. בריטניה נאלצה להתמודד עם הנטל הכלכלי הכבד לבדה.
2. בבריטניה ובעולם נמתחה ביקורת ציבורית כלפי בריטניה על עמדתה בנושא הפליטים ניצולי השואה.

שאלה 21:

שני מאפיינים של מלחמת העצמאות בארבעת החודשים הראשונים:

1. מלחמה לא סדירה שמאפייניה מעשי טרור קשים בדרכים, בשכונות גבול עירוניות, בישובים מבודדים ובערים מעורבות.
2. מלחמת קיום של המדינה היהודית שהותקפה ע"י הערבים שרצו למנוע את הקמתה. הנהגת הישוב הייתה צריכה לפנות ישובים מבודדים ולרכז כוח אדם ונשק מועט להגנה על גושי ישובים תוך פיזור המאמץ, האנשים והציוד בשטח המיועד למדינה היהודית.

שאלה 22

שתי בעיות שלא נפתרו גם לאחר החתימה על הסכמי שביתת הנשק:

1. בעיית הפליטים. כשש מאות עד שבע מאות פליטים שהו מחוץ לגבולות ישראל במחנות פליטים. מדינת ישראל לא אפשרה את חזרתם להוציא כמה עשרות אלפים כחלק ממדיניות איחוד משפחות. חלקם החלו מסתננים לא"י.
2. סוגיית הריבונות על ירושלים לא הוכרעה. ירושלים נותרה מפוצלת בין שטח ירדני לבין שטח ישראלי ולא ברור כיצד תיפתר שאלת מעמדה וריבונותה.

נושא הרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל בשנות ה-50 וה-60

שאלה 23, סעיף א'

הגורמים שהשפיעו על מגמות הפיצול בעולם הערבי:

1. אופי משטרים שונה במדינות ערב- במדינות ערב התגבשו שני סוגים של משטרים: משטרים מלוכניים ושמרניים: כך, בירדן בעיראק, בסעודיה, תימן, נסיכויות המפרץ הפרסי ומרוקו. ומשטרים רפובליקניים שאינם מלוכניים אך גם אינם דמוקרטיים. משטרים מהפכניים ו"מתקדמים" כמו: במצרים וסוריה השואפים לרפורמות חברתיות רחבות. משטרים אלה הגבירו את חוסר היציבות והיו מלווים במעשי חתרנות הדדיים ובניסיונות לבצע מהפכות במדינות ערביות אחרות
ביטוי אחד של מגמה זו: נעשה ניסיון להפיכה בתימן ולביטול המלוכה. ניסיון זה הוביל את תימן למלחמת אזרחים ממושכת.
2. המאבק הבין-גושי והמלחמה הקרה פיצלו בין המדינות הערביות: בריה"מ תמכה במדינות ה"מהפכניות" וביניהן במצרים, סוריה ומאוחר יותר בעיראק לאחר ההפיכה וביטול המלוכה. המערב לעומת זאת, תמך במדינות השמרניות והמלוכניות דוגמת ירדן. העימות בין המעצמות הגביר את מגמות הפיצול והפילוג בעולם הערבי.

שאלה 23, סעיף ב'

בעיה מתחום מדיניות הפנים של אחת מהמדינות- ירדן .
מעמדו ופעילותו של אש"ף בגדה המערבית סיכנו את מעמדו של חוסיין ואת יציבות משטרו. ירדן הכירה בישות פלשתינאית ובזרוע הצבאית של אש"ף ב- 1964 בועידת הפסגה הערבית. ב- 1967 איבדה ירדן את כל הגדה המערבית לטובת ישראל וזרם של פליטים פלשתינאיים זרם לירדן. הפלשתינאים התבצרו בגדה המזרחית, התעלמו מהוראותיו של חוסיין, הקימו מעין מדינה בתוך מדינה ויצאו לפעולות תגמול וחבלה נגד ישראל. בנוסף, סיכנו את מעמדו ושלטונו של חוסיין.
בספטמבר 1970 החליט חוסיין לפעול ביד קשה נגדם. הצבא הירדני פשט על בסיסי המחבלים והרג מאות מתוכם. כעבור חצי שנה פעל שוב ושבר את כוחם סופית.

שאלה 24, סעיף א'

הגורמים לעלייה מארצות אירופה:

מרבית העולים שהגיעו מאירופה היו ניצולי שואה והם מוגדרים כ"שארית הפליטה". רובם עלו מתוך התפיסה והתחושה שהתגבשה בעקבות השואה: חוסר רצון להישאר במקומות שהפכו לבית קברות לבני משפחותיהם. רבים ראו בחיים בא"י- במדינה היהודית כמילוי הצו האחרון שהשאירו הקורבנות. מדינת ישראל נתפסה כבית, כתחליף להרס ולחורבן.

הגורמים לעלייה מארצות האסלאם:

הקמת מדינת ישראל עוררה שמחה רבה ותיקווה- רבים ראו בהקמתה אות לפעמי משיח. תחושת השמחה הייתה מעורבת בתחושות של פחד לעתידם וגורלם של היהודים בארצות האסלאם בהן התרבו סימני הפגיעה הפיזית ביהודים מצד ערבים. ערעור הביטחון העצמי עורר תחושות של ספק ביחס לחברת הרוב המוסלמית. ההקצנה בסכסוך היהודי- ערבי אחרי מלח"ע ה- 2 ערערה עוד יותר את ביטחונם של היהודים בארצות האסלאם.

שאלה 24, סעיף ב'

מוסדות המדינה פעלו כך כדי לקלוט את העולים:

- א. מערכת החינוך הישראלית בשנים הראשונות ביטאה בצורה קיצונית את תפיסת "כור ההיתוך" ושאפה למחוק את הסימנים שהוגדרו "גלותיים" אצל העולים. דוד בן גוריון דרש בתחילה שהחינוך במחנות העולים יהיה אחיד. במסגרת תפיסה זו חויבו ילדים עולים דתיים, בעיקר מתימן, לגזוז את פאותיהם. דרישה זו עוררה סערה רבה בקרב הממסד הדתי בישראל. ב- 1953 נחקק "חוק החינוך הממלכתי" שביטל את הזרמים השונים במערכת החינוך וקבע חינוך אחיד לכל הזרמים, למעט החינוך החרדי, שנותר עצמאי.
- ב. קליטה הייתה ב"עיירות הפיתוח" ברחבי הארץ. חלק מהמעברות הפכו לעיירות פיתוח כמו: ירוחם, קריית שמונה, קריית מלאכי וראש העין ואחרות הפכו לשכונות בערים הגדולות כמו: שכונת הקטמונים בירושלים. עיירות אלה הפכו מוקד של זעם, תסכול ותחושת ניצול שחשו העולים מארצות האסלאם.

שאלה 25, סעיף א'

המניעים של נאצר לצאת למלחמה :

1. "לתקן" את הכישלונות הקודמים של מצרים ב- 1948 וב- 1956, כדי לקדם את חיסולה של מדינת ישראל.
2. ניצחון על ישראל יסייע לו בהשגת מנהיגותה של מצרים בשני מעגלים: הערבי והאפריקאי.
3. הגברת המתיחות בין ישראל לבין סוריה והחשש שמתיחות זו תתפתח למלחמה ללא הנהגתה של מצרים חיזקו את רצונה של מצרים להוביל את המהלך לחידוש המלחמה נגד ישראל.

הצעדים שבהם נקט נאצר כדי לזרז את פרוץ המלחמה :

1. ריכוז כוחות רבים, ציוד צבאי ותחמושת בחצי האי סיני.
2. הדרישה מהאו"ם לפנות את כוחותיו מרצועת עזה.
3. סגירת מיצרי טיראן.
4. הגברת התמיכה ב"ארגון לשחרור פלשתיין".

שאלה 25, סעיף ב'

ההשפעות של מלחמת ששת הימים על מדינת ישראל :

1. ישראל השיגה ניצחון צבאי מוחץ- בתוך ששה ימים נכבשו שטחים רחבים בגבול הדרומי עם מצרים הכוללים את סיני ורצועת עזה עד תעלת סואץ, בגבול הצפוני נכבשה רמת הגולן מידי סוריה ובמזרח אזורי יהודה ושומרון כולל מזרח ירושלים נכבשו מידי ירדן.
2. בתגובה חוזק המורל הלאומי. יש לציין כי רבים בישראל חיו בתחושה של סכנה קיומית. כעת התגבשה התחושה כי ישראל היא בלתי מנוצחת. תחושה זו הביאה לביטחון עצמי גובר בקרב העם וההנהגה בישראל, לזלזול ביכולתם של הערבים תוך שכנוע כי הערבים יעשו שלום עם ישראל בעקבות הכישלון הצורב במלחמה. אך בפועל הערבים התכנסו בחרטום שבסודאן והכריזו על מדיניות של "שלושת הלאוים" הסותמת את הגולל על כל מו"מ עם ישראל.
3. השפל הכלכלי שאפיין את ישראל ערב המלחמה התחלף בגאות כלכלית. קשרי החוץ של ישראל עם מדינות רבות התרחבו והחלה תקופה של תנופה כלכלית שנבעה בעיקר משיקום וביצור השטחים שנכבשו ומהקשרים הכלכליים עם האוכלוסייה הערבית בשטחים.